

Wyrok z dnia 14 września 2000 r., V CKN 113/00

Wspólnik spółki cywilnej, który poniósł szkodę wyrządzoną przez ruch pojazdu mechanicznego, prowadzonego przez drugiego wspólnika – współposiadacza pojazdu – nie jest osobą trzecią w rozumieniu art. 822 k.c.

Przewodniczący: Sędzia SN Tadeusz Domińczyk

Sędziowie SN: Antoni Górski, Krzysztof Kołakowski (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy po rozpoznaniu w dniu 14 września 2000 r. na rozprawie sprawy z powództwa Bogusława M. przeciwko Powszechnemu Zakładowi Ubezpieczeń S.A., Inspektoratowi w Z. o zapłatę, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Wojewódzkiego w Katowicach z dnia 25 czerwca 1998 r.,

zmienił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 3023 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Uzasadnienie

Oddalając apelację pozwanego Zakładu od wyroku zasądającego odszkodowanie z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, Sąd Wojewódzki uznał, że choć sprawcą szkody był wspólnik powoda, solidarnie z nim odpowiedzialny za szkodę spowodowaną w pojeździe powoda, to jednak „powód, jako poszkodowany »wybrał« z umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wspólnika spółki..., który spowodował szkodę”. W stosunku do niego powód jest osobą trzecią.

W kasacji pozwanego Zakładu zarzucono naruszenie przepisu art. 822 k.c. „przez przyjęcie, że powód, jako wspólnik spółki cywilnej będący posiadaczem pojazdu w związku z ruchem którego powstała szkoda i będący jednocześnie posiadaczem uszkodzonego pojazdu jest osobą trzecią w rozumieniu art. 822 k.c.” oraz przepisu art. 864 k.c. „przez pominięcie...solidarnej odpowiedzialności wspólników za zobowiązania spółki...” W konkluzji wniesiono o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa.

Uwzględniając kasację częściowo Sąd Najwyższy, na podstawie art. 393¹⁵ k.p.c., orzekł zgodnie z zawartym w niej wnioskiem. (...)

Sąd Wojewódzki, uznając że „zapadłe w pierwszej instancji rozstrzygnięcie zgodne jest z obowiązującym prawem”, przyjął prawidłowe założenia podstaw ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody wyrządzone ruchem tych pojazdów. Dostrzegł także, że „samochód, którym sprawca najechał na samochód powoda, stanowił własność obu współników, obaj są zatem jego współposiadaczami”. Za zobowiązania spółki odpowiadają zaś solidarnie (art. 864 k.c.). W tych okolicznościach „zatem nie może ulegać wątpliwości, że sprawca szkody...odpowiada wobec powoda za powstałą szkodę, a tym samym zachodzi odpowiedzialność pozwanego PZU...”

W kasacji trafnie wskazano, że stanowisko takie narusza powołane w niej przepisy, gdyż odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną „w czasie jazdy samochodem” należącym do spółki ponoszą solidarnie obaj jej wspólnicy. Oznacza to – istotnie – że powód jest jednocześnie zarówno poszkodowanym, jak i odpowiedzialnym za szkodę.

Dlatego dowolne, jako niczym nie uzasadnione, jest podzielenie stwierdzenia Sądu pierwszej instancji, że odpowiedzialność za tę szkodę ponosi jedynie ten ze współników, który kierował ich samochodem. Sąd drugiej instancji, uznając że nie oznacza to pominięcia solidarnej odpowiedzialności współników za zobowiązania spółki, niczym zasadności takiego stwierdzenia nie wykazał.

To samo odnieść należy do braku uzasadnienia tego elementu rozstrzygnięcia, w którym Sąd Wojewódzki uznał za dopuszczalne „wybranie” przez powoda „z umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej współnika spółki..., który spowodował szkodę”.

W bezspornych okolicznościach sprawy stwierdzenia te nie mogą być prawidłowe. W potocznym rozumieniu w umowie ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej „ubezpiecza się samochód”, a nie jego posiadacza. Tymczasem szkodę spowodowaną ruchem pojazdu mechanicznego osobom trzecim zakład ubezpieczeń ma pokrywać tylko wówczas, gdy odpowiada za nią ubezpieczająca. W § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 9 grudnia 1992 r. w sprawie ogólnych warunków obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów (Dz.U. Nr 96, poz. 475 ze zm.) wskazano, że z ubezpieczenia

odpowiedzialności cywilnej przysługuje odszkodowanie, jeżeli nie tylko posiadacz, ale także kierujący pojazdem są zobowiązani do odszkodowania za szkodę wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu. Unormowanie to nie może jednak zmienić zasady wynikającej z art. 822 k.c. (powtórzonej w treści art. 4 pkt 1 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o działalności ubezpieczeniowej – jedn. tekst: Dz.U. z 1996 r. Nr 11, poz. 62 ze zm.), że ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej zawierane jest przez posiadaczy pojazdów mechanicznych. Nie jest więc dopuszczalne przeciwstawianie kierowcy pojazdu jego posiadaczowi.

Z istoty stosunków łączących współników spółki wynika, że posiadaczem pojazdu, którym wyrządzono szkodę jest również powód, w takim samym stopniu, jak jego współnik, który – zdaniem Sądu drugiej instancji – wyrządził szkodę. Powód, jako solidarnie z nim zobowiązany, nie mógł zatem zmienić swojej sytuacji prawnej.

W szczególności bezpodstawne jest uznanie, że powód skutecznie zwolnił się z solidarnej odpowiedzialności za wyrządzoną mu szkodę tylko dlatego, że wybrał z umowy ubezpieczenia odpowiedzialność jedynie swojego współnika. Taki wybór nie jest bowiem możliwy. Jest to, niedostrzeżoną przez Sąd Wojewódzki, konsekwencją solidarnej odpowiedzialności współników. W jej ramach, powód – jako współposiadacz pojazdu – jest na równi współodpowiedzialny za wyrównanie jemu samemu szkody wyrządzonej ruchem tego pojazdu.

Na takie połączenie odpowiedzialnego i poszkodowanego wskazał już Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 29 listopada 1996 r., III CZP 118/96 (OSNC 1997, nr 3, poz. 26), według której nie jest osobą trzecią w rozumieniu art. 822 k.c. małżonek sprawcy szkody powstałej w mieniu w związku z ruchem pojazdu mechanicznego, jeżeli pojazdy biorące udział w kolizji drogowej objęte są ustawową wspólnością majątkową małżeńską. Bez znaczenia dla aktualności w niniejszej sprawie tego (zaaprobowanego w doktrynie) stanowiska pozostaje – wówczas odmienna – okoliczność, że także uszkodzony pojazd należał zarówno do sprawcy szkody, jak i do poszkodowanego.

Prowadzić to musi do tezy, że współnik spółki cywilnej, który poniósł szkodę wyrządzoną przez ruch pojazdu mechanicznego, prowadzonego przez drugiego współnika – współposiadacza pojazdu – nie jest osobą trzecią w rozumieniu art. 822 k.c.

Ponieważ ustalenia faktyczne nie były w sprawie sporne, możliwe było dokonanie zmiany zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa.